

О. А. Тодорова,
к. держ. упр., доцент кафедри публічного управління та регіоналістики,
ОРИДУ НАДУ при Президентіві України
ORCID ID: 0000-0001-8065-9080

О. В. Лесик,
к. держ. упр., доцент кафедри публічного управління та регіоналістики,
ОРИДУ НАДУ при Президентіві України
ORCID ID: 0000-0003-1542-284X

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.13—14.72

АГЕНЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК СКЛАДОВА ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

О. Todorova,
PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration and Regional Studies,
ORIPA NAPA under the President of Ukraine
О. Lesyk,
PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration and Regional Studies,
ORIPA NAPA under the President of Ukraine

AGENCIES OF REGIONAL DEVELOPMENT AS AN ELEMENT OF INSTITUTIONAL SUPPORT FOR THE IMPLEMENTATION OF STATE REGIONAL POLICY

У статті представлено ретроспективний огляд інституціоналізації агенцій регіонального розвитку в Україні. Визначено, що до 2015 року спроби розбудови цієї інституції носили стохастичний та непослідовний характер. Зосереджено увагу, що враховуючи обраний Україною курс на євроінтеграцію, саме європейську модель було покладено в основу розбудови агенцій регіонального розвитку після 2015 року. Авторами узагальнено основні проблеми, виклики та перешкоди до повноцінного функціонування агенцій регіонального розвитку в регіонах країни, зосереджено увагу на необхідності розуміння шляхів підвищення конкурентоспроможності регіону та аспекти їх досягнення з орієнтацією на стейкхолдерів. Визначено ключові вектори розвитку зазначеної інституції на вітчизняних теренах задля того аби агенції регіонального розвитку могли стати центром управління стратегічним розвитком регіону, майданчиком, який дозволить прозоро і системно працювати над розкриттям у кожному регіоні власного соціально-економічного потенціалу і використання усіх наявних засобів для цього.

The problem of uneven development of Ukrainian regions and intra-regional disparities deepens the importance of finding special mechanisms and tools, development and implementation of policies that will ensure sustainable development of all regions of Ukraine. At the same time, the active adaptation of European practices is being actualized, which also affected the institutional support of regional development. That is why the purpose of the article is to study the features, highlight the problematic aspects of the formation of regional development agencies in Ukraine and the formation of proposals for further acquisition of RDA institutional capacity

The article presents a retrospective review of the evolution of the institute of regional development agencies in Ukraine. It is determined that until 2015 there were attempts to build this institution, however, due to a number of factors they were stochastic and inconsistent, which did not allow to talk about the existence of an effective institution of European regional development agencies. It

was also determined that taking into account the course chosen by Ukraine for European integration, it was the European model that was the basis for the development of regional development agencies after 2015. The functions and purpose of existence are clearly correlated with European practices, the same can be said about the approaches to stakeholders and founders. At the same time, agencies in Ukraine do not currently operate at full capacity; The report summarizes the main problems, challenges and obstacles to the full functioning of regional development agencies in the regions of the country, focuses on the need to understand ways to increase the competitiveness of the region and aspects of their achievement with a focus on stakeholders.

The key vectors of development of this institution in the country have been identified so that regional development agencies can become a center for managing the strategic development of the region, a platform that will allow transparent and systematic work to unlock each region's own socio-economic potential and use all available means. capital; financial instruments; domestic and foreign investments, etc.

Ключові слова: агенція регіонального розвитку, регіональний розвиток, інституційне забезпечення, державна регіональна політика, конкурентоспроможність регіону.

Key words: regional development agency, regional development, institutional support, state regional policy, competitiveness of the region.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі розвитку в Україні гостро стоїть проблема нерівномірності розвитку регіонів та внутрішньо регіональних диспропорцій. Державною стратегією регіонального розвитку на 2021—2027 роки ці проблеми визначені як ключові, що актуалізує проблему пошуку спеціальних механізмів і інструментів, розробки та впровадження політик, що забезпечать сталий розвиток усіх регіонів України, в тому числі і соціально-економічну та просторову інтеграцію проблемних територій.

Під впливом закріпленого в Конституції України курсу на євроінтеграцію проходить активна адаптація європейських практик, що також торкнулося інституційного забезпечення регіонального розвитку. Одним із значущих елементів інституційного забезпечення регіонального розвитку як в Європі, так і в інших країнах, є агенції регіонального розвитку (далі — АРР), відтак дослідження зарубіжних та вітчизняних практик їх функціонування та роль у регіональному розвитку видається актуальним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

АРР є об'єктом наукового аналізу таких дослідників: А. Гінкул, А. Ткачук, Ю. Жуковська, Є. Удод, В. Мамонова, Н. Балдич та Н. Гринчук, інші. Аналіз наукових публікацій з питань регіонального та місцевого розвитку в Україні показав, що основна увага дослідників акцентується лише на ролях та моделях створення й функціонування агенцій регіонального розвитку. Зокрема, науковцями детально описано нормативну базу створення АРР в Україні [3], розглянуто агенції місцевого економічного розвитку в контексті становлення електронної демократії [5] та як форму співпраці органів влади місцевого та регіонального рівнів в рамках розвитку та

підтримки процесу децентралізації [14]; зацентровано увагу на ролі АРР у досягненні цілей Державної стратегії регіонального розвитку [13] та наведено кращі світові практики фінансування місцевого економічного розвитку за рахунок максимального числа стейкхолдерів, зокрема й агенцій регіонального та місцевого розвитку [4].

ВИОКРЕМЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНИШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Своєрідність АРР полягає в тому, що вони виконують функцію "посередника" між місцевими та регіональними "громадами" підприємців та стратегічними намірами влади цих рівнів щодо соціально-економічного розвитку території. Саме тому результати їх функціонування в світі найчастіше приносять позитивний ефект розвитку територій, за рахунок узгодження дій суб'єктів регіонального розвитку, узгодження їх інтересів на шляху до вироблення спільних цілей та дій. Водночас хоч історія становлення АРР в Україні і налічує 20 років, процес їх інституціоналізації досі триває, пройшовши в процесі еволюції апробацію різних підходів. Саме тому виникає необхідність дослідження проблемних аспектів у діяльності АРР, факторів успіху та викликів, що постають у процесі набуття АРР інституційної спроможності.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження особливостей, виокремлення проблемних аспектів становлення агенцій регіонального розвитку в Україні та формування пропозицій щодо подальшого набуття АРР інституційної спроможності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Процеси становлення АРР в Україні тісно пов'язані з особливостями їх інституціоналізації в світі. В зв'язку

з цим на особливу увагу заслуговує аналіз діяльності APP, як своєрідного інституційного феномену 80—90-х рр. ХХ ст., філософія якого була запозичена в Європі з досвіду Сполучених Штатів Америки. Бо, попри форми та моделі їх функціонування, як вказано в одному з документів Європейської Комісії, "чи не єдиною спільною рисою агенцій регіонального розвитку є зв'язок їх діяльності з використанням внутрішнього потенціалу певної географічної території" [16].

Європейська асоціація агентств розвитку (The European Association of Development Agencies, EURADA) — міжнародна громадська організація, що координує діяльність APP в Європі, пропонує їх дефініцію як "будь-якої організації, основною місією якої є узагальнення колективного інтересу до розвитку певної території. Саме тому APP повинна мати чіткі зв'язки з місцевими чи регіональними органами влади, зокрема у питаннях управління, фінансування чи визначення завдань розвитку території. Окрім того, APP повинно функціонувати на значній географічній території, однак меншій, аніж територія усієї країни" [15].

Багато спостерігачів відзначають потенційно позитивну роль APP, так само як й інших спеціалізованих інститутів, у процесах просторового розвитку як структур, що, на відміну від органів влади, не є політично заангажованими і водночас не визначають філософією свого існування отримання прибутку, що є природним для комерційних підприємств.

APP, окрім реалізації традиційної філософії фінансового посередника між національним урядом та підприємствами, розміщення їх виробництва на конкретній території, почали здійснювати нову роль — підтримки зростання конкурентоспроможності "місцевих" підприємств, пошуку інтегрованого підходу до розвитку території. З кінця 90-х років ці завдання були доповнені потребою залучення до цієї діяльності усіх соціальних прошарків регіону, тобто активізації так званого "соціального капіталу".

Для визначення сутності APP застосовують декілька підходів, що пояснюється різноманітністю ролей, які вони виконують у різних країнах. Перший з них стверджує, що за допомогою терміну "агенція регіонального розвитку" можна узагальнити всі структури, окрім органів влади та приватних підприємств, що залучені до процесу розвитку певної території (громади, місцевості, регіону), тобто цей термін використовується як відповідник термінів "спеціальні інститути розвитку територій", "спеціальні інститути просторового розвитку". Інший, так званий "класичний" підхід, сприймає APP як структури, створені на засадах партнерства між приватним, державним і громадським секторами з метою комплексного вирішення проблем певної території.

У сучасних європейських країнах активно функціонують інституції регіонального розвитку (далі — IPP). Завдання, що вирішуються IPP визначаються метою їх функціонування, варіюються залежно від політико-економічних установок держави і особливостей того часу, в якому вони створювалися.

На цій основі виділяють три моделі IPP, що розрізняються за функціональною ознакою:

1) модель інституцій регіонального розвитку як інструменту забезпечення регіонального вирівнювання всередині країни;

2) модель інституцій регіонального розвитку як основи забезпечення економічного вирівнювання всередині міжнародного об'єднання країн;

3) модель інституцій регіонального розвитку як інструменту приєднання до провідних країн світу на основі інноваційної економіки.

Закордонний досвід пропонує агентства як відпрацьовану форму інституційної підтримки регіонального розвитку. Вони ефективно співпрацюють з місцевою та центральною владами як фокусні центри стратегічного планування та супроводження проєктів розвитку територій, забезпечують ефективну міжсекторну співпрацю влади-бізнесу-громадськості та створюють якісно нове економічне середовище.

Створення аналогічної мережі для підтримки процесів регіонального розвитку в Україні було заплановано Урядом на 2000 рік, але хибність підходу, що полягав у штучному продукуванні агенцій без урахування специфічних особливостей такого інституту як APP, і передбачав створення підзвітних облдержадміністраціям структур, а також брак значних ресурсів, потрібних для здійснення цього задуму, об'єктивно загальмував процес.

На початку 2001 року з'явилося реальне підґрунтя для створення мережі APP в Україні і 9 липня 2001 року цю ідею було реалізовано. Асоціація агенцій регіонального розвитку України об'єднала спочатку 17, на жовтень 2002 р. — 27 APP, а на червень 2004 р. — 38 APP [2].

Впродовж 2001—2015 рр., завдяки діяльності в Україні різних іноземних донорських організацій, що підтримували розвиток демократії в українському суспільстві, а також завдяки власним місцевим ініціативам, практично у всіх областях України виникли та діяли неприбуткові організації, що були аналогами (чи наближалися до таких) агенцій регіонального розвитку. Передумовою їхньої ефективної участі у процесах розвитку територій була активна співпраця з місцевими і центральними рівнями виконавчої влади (в багатьох випадках така співпраця була успішною, але нерозуміння владою ресурсу APP переважало), і насамперед з органами місцевого самоврядування, які за своєю природою та функціями є відповідальними за розвиток певних територій.

До особливостей того періоду варто віднести такі:

— організації, що діяли з метою сприяння регіональному і місцевому розвитку, майже не залучалися до розробки місцевих та регіональних програм і стратегій розвитку та процесу їх подальшої реалізації;

— діяльність існуючих в Україні APP і організацій, що сприяли регіональному та місцевому розвитку, здійснювалась переважно за рахунок фінансової підтримки з боку іноземних і міжнародних донорів; практична відсутність координації та узгодження діяльності організацій, що позиціонували себе як APP, на регіональному рівні.

Зазначені аспекти актуалізували необхідність трансформації APP в Україні відповідно до актуальних європейських стандартів. Водночас для регіонів України законодавчо підтверджена можливість створення агенцій з'явилася в 2015 році, коли Верховною Радою України був ухвалений Закон України "Про засади державної

Таблиця 1. Динаміка утворення агенцій регіонального розвитку в Україні

Рік заснування	Назва АРР
2016	Агенція регіонального розвитку Волинської області Агенція регіонального розвитку «Офіс Євроінтеграції» Дніпропетровської області* Агенція регіонального розвитку Чернівецької області Агенція регіонального розвитку Хмельницької області* Агенція регіонального розвитку Вінницької області Донецька агенція регіонального розвитку** Агенція регіонального розвитку Запорізької області Агенція регіонального розвитку Луганської області Черкаська Агенція регіонального розвитку
2017	Агенція регіонального розвитку Полтавської області «Офіс Євроінтеграції»* Агенція регіонального розвитку Закарпатської області Агенція регіонального розвитку Чернігівської області Агенція регіонального розвитку Житомирської області Агенція регіонального розвитку Івано-Франківської області Агенція регіонального розвитку в Тернопільській області Агенція регіонального розвитку Кіровоградської області
2018	Агенція регіонального розвитку Рівненської області Агенція регіонального розвитку Київської області
2019	Агенція регіонального розвитку Львівської області Агенція регіонального розвитку «Офіс Євроінтеграції» Херсонської області*
2020	Агенція регіонального розвитку Одеської області

Примітка: *АРР беруть участь у реалізації експериментального проєкту щодо утворення та забезпечення функціонування установ "Агенція регіонального розвитку "Офіс євроінтеграції", затвердженого розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.10.2020. № 1300.

** Агенція перебуває в процесі ліквідації.

Джерело: складено за даними [6].

регіональної політики" [8]. Прийняттям цього Закону були закладені підвалини для формування в Україні нової інституції — агенції регіонального розвитку та визначено основні принципи державної регіональної політики. Наступним кроком стало схвалення 11 лютого 2016 року Кабінетом Міністрів України Типового положення про агенцію регіонального розвитку [9], що остаточно врегулювало законодавче поле для створення та діяльності агенції. Відтепер визначена організаційно-правова форма для Агенції: "установа, засновниками якої будуть відповідна обласна рада та обласна державна адміністрація, а також регіональні громадські організації, об'єднання підприємців, вищі навчальні заклади тощо" [9].

Відповідно до законодавства [9], агенція регіонального розвитку є неприбутковою (отримання прибутку не є метою діяльності) та небюджетною (не фінансується з Державного бюджету України) установою, що утворюється на засадах партнерства між державним, приватним та громадським секторами, організаціями роботодавців та їх об'єднаннями.

Метою діяльності АРР є "...сприяння та організація регіонального розвитку, розвитку окремих територій області, громад та їх інфраструктури, і відповідного об'єднання для цього організаційних та фінансових ресурсів, які походять як з території області, так і з-поза її меж, сприяння залученню інвестицій та позик, формування позитивного іміджу регіону, надання консультативних послуг, покращення інвестиційного клімату у регіоні, збір та розповсюдження інформації, розробка та реалізація проєктів регіонального розвитку та отримання фінансування для їх реалізації" [9]. Відтак головна мета діяльності агенції —

ефективна реалізація державної регіональної політики.

За період 2016—2020 рр. у регіонах України сформувалась мережа АРР, дані про які представлені в окремому розділі на офіційному веб-сайті Міністерства розвитку громад та територій України [7], динаміку формування яких подано в таблиці 1.

Так, як видно з таблиці 1, утворення АРР розпочалось у 2016 році. На початок 2021 року, у 23 регіонах прийняті рішення про заснування АРР, у 21 регіоні АРР зареєстровані, вже працюють або знаходяться в процесі формування.

Варто відмітити, що у всіх утворених АРР засновником виступили відповідні обласні державні адміністрації. Також у більшості АРР засновником є відповідні обласні ради. Разом з тим, до заснування АРР не долучалися обласні ради у Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Луганській та Львівській областях [7]. Співзасновниками агенції виступають регіональні торговельно-промислові палати, асоціації органів місцевого самоврядування, вищі навчальні заклади та громадські організації. Так, наприклад, засновниками Агенції у Вінницькій області є Вінницька обласна рада, Вінницька обласна державна адміністрація, Асоціація органів місцевого самоврядування, Вінницький національний технічний університет та Вінницький національний медичний університет ім.

М.І. Пирогова [1].

Майже всі АРР утворені як недержавні установи, однак АРР Львівської області утворена у організаційно-правовій формі "державна організація (установа, заклад)". Зосередимо увагу, що відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів України від 20.11.2019 № 1100 [10] та від 21.10.2020 № 1300 [11], на базі АРР запроваджено реалізацію експериментального проєкту щодо утворення та забезпечення функціонування установ "Агенція регіонального розвитку "Офіс євроінтеграції". Такий експериментальний проєкт реалізується у Дніпропетровській, Полтавській, Хмельницькій та Херсонській областях до 31 грудня 2021 року. Діяльність АРР — "Офісів євроінтеграції" спрямовується на сприяння розвитку культурних та освітніх проєктів, бізнес-контактів, а також економіки та інфраструктури із залученням інвестицій та фінансової допомоги ЄС.

Втім, хоча процеси створення АРР і відзначалися певною активністю та цілепокладанням активізації заходів державної регіональної політики в областях України за їх сприяння, необхідно зазначити, що не всі зареєстровані АРР здійснюють повноцінну діяльність. За даними [6; 12] нині 10—12 АРР мають успішні приклади діяльності у певних сферах.

З однієї сторони, причиною такого стану справ є те, що регіональна влада на сьогодні, в масі своїй, не керується планувальними документами розвитку та спрямовує усі наявні для регіонального розвитку кошти на інвестування у заходи та проєкти, що не вимагають участі агенцій регіонального розвитку в їх підготовці та реалізації. З іншого боку, для того щоб АРР стали реальним дієвим суб'єктом впливу на регіональний розвиток, рушієм підготовки та реалізації розвиткових

проектів, необхідний гарантований мінімальний рівень забезпеченості агенцій фінансовими ресурсами, укомплектованість кадрами, які пройшли відповідну фахову підготовку, участь ключових стейкхолдерів регіонального розвитку в управлінні та діяльності АРР.

Як результат, окремі успішні результати роботи АРР відзначаються, зокрема до 2020 року це стосувалося, здебільшого, їх діяльності у Черкаській, Вінницькій та Донецькій областях. Водночас вже в 2020 році, АРР взяли участь у підготовці проектів регіональних стратегій розвитку на 2021—2027 роки та проектів планів заходів із їх реалізації у 17 регіонах. Проте форма та ступінь участі АРР у підготовці зазначених проектів документів суттєво відрізняється між регіонами [6]. Найбільш чітко визначена робота АРР у процесі стратегічного планування регіонального розвитку у Вінницькій області, де агенція є виконавчим адміністратором з питань модерування/фасилітації процесу розробки проекту стратегії та відповідальна за напрямок смарт-спеціалізації. У Черкаській області АРР координує процес розробки стратегії та плану заходів. У Чернівецькій області АРР визначено співрозробником Стратегії та плану заходів з її реалізації. Водночас Київська ОДА

відзначила формальну участь АРР у засіданнях робочої групи з розробки проектів РСР та плану заходів. Отже в цілому ці установи ще не стали активними учасниками процесу реалізації державної регіональної політики на місцях.

Якщо зосередитися на діяльності АРР у 2020 році (табл. 2), то можемо побачити, що в частині областей діяльність АРР не здійснювалась. Крім того, не зважаючи на п'ятирічний процес становлення інституту АРР в Україні, досі є регіони, що їх не створили.

Зважаючи на дані таблиці 2, можемо дійти висновку, що в цілому ці установи ще не стали активними учасниками процесу реалізації державної регіональної політики в областях. Також цю тезу підтверджують дані про джерела фінансування АРР в 2020 році [6]. Так, у 2020 році АРР залучали на забезпечення своєї діяльності кошти з інших джерел. Надходження від надання платних послуг у 2020 році отримали 9 АРР — Вінницької, Житомирської, Закарпатської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Черкаської, Чернівецька, Чернігівської областей. Найбільші надходження від надання платних послуг отримали АРР Львівської (196,0 тис. грн), Чернівецької (175,0 тис. грн), Черкаської (173,0 тис. грн) та Закарпатської (147,5 тис. грн). Також низка АРР отримали надходження до своїх бюджетів за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги: АРР Хмельницької (735,2 тис. грн), Луганської (719,4 тис. грн), Тернопільської (302,7 тис. грн), Черкаської (364,1 тис. грн),

Таблиця 2. Дані про функціонування агенцій регіонального розвитку в 2020 році

<i>АРР, що продемонстрували результати діяльності у 2020 році</i>	<i>АРР, які у 2020 році не здійснювали діяльність</i>	<i>Області, в яких відсутні АРР, станом на початок 2021 року</i>
Агенція регіонального розвитку Вінницької області; Агенція регіонального розвитку Житомирської області; Агенція регіонального розвитку Закарпатської області; Агенція регіонального розвитку Дніпропетровської області; Агенція регіонального розвитку Донецька агенція регіонального розвитку (перебуває в процесі ліквідації); Агенція регіонального розвитку Одеської області (створена в кінці 2020 р.); Агенції регіонального розвитку Полтавської області «Офіс Євроінтеграції»	Агенція регіонального розвитку Волинської області; Агенція регіонального розвитку «Офіс Євроінтеграції»; Агенція регіонального розвитку Львівської області; Агенція регіонального розвитку Рівненської області; Агенція регіонального розвитку Тернопільської області; Агенція регіонального розвитку «Офіс Євроінтеграції» Херсонської області; Агенція регіонального розвитку Хмельницької області; Агенція регіонального розвитку Черкаської області; Агенція регіонального розвитку Чернівецької області; Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Сумська область; Миколаївська область; Харківська область

Джерело: складено за даними [6].

Чернігівської (85,0 тис. грн) та Житомирської (4,6 тис. грн) областей.

Все ж основним джерелом фінансування діяльності АРР є кошти обласних бюджетів. Зокрема, у 2020 році найбільші обсяги фінансування з обласних бюджетів отримали АРР Київської (3500,0 тис. грн), Чернівецької (1236,7 тис. грн), Черкаської (1229,0 тис. грн), Кіровоградської (1177,2 тис. грн), Житомирської (1068,8 тис. грн), Хмельницької (1000,0 тис. грн), Закарпатської (900,8 тис. грн) та Вінницької (830,0 тис. грн) областей. Водночас упродовж 4 років (2017—2020) фінансувалась з обласного бюджету діяльність АРР тільки в Черкаській, Житомирській, Вінницькій та Чернігівській областях. Проте у 2020 році не виділялися з обласних бюджетів кошти на фінансування АРР у Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Івано-Франківській, Луганській, Львівській, Полтавській областях. АРР Одеської області утворена у листопаді 2020 року, відтак кошти на її утримання з обласного бюджету не виділялись.

Зважаючи на вищевикладене, АРР в Україні не зможуть бути повноцінно створені та ефективно реалізовувати свої місію та завдання, поки на обласному рівні не з'явиться розуміння, що підвищення конкурентоспроможності будь-якого регіону досягається через інвестування ресурсів місцевої влади та бізнесу у діяльність за напрямками, що їх найкраще можна впроваджувати, базуючись на платформі АРР. А саме: мобілізація усіх

регіональних стейкхолдерів (органів влади, бізнесу, громадськості) навколо виконання усіх цілей та завдань визначених у регіональній стратегії розвитку та плані заходів з її реалізації; розвиток людських ресурсів шляхом розвитку підприємницьких навичок, формування і розвитку лідерських та комунікаційних навичок, інклюзивності соціальних груп, які традиційно не мають доступу до ринку праці або мають обмежений доступ, розвиток професійних кваліфікацій, орієнтованих на попит регіонального ринку праці та забезпечення процесу навчання та переорієнтації місцевого населення впродовж життя; створення інфраструктури підтримки малого та середнього бізнесу; надання технічної допомоги малому та середньому бізнесу; надання консультацій та допомоги в організації нових підприємств; створення привабливого бізнесового іміджу регіону; впровадження інновацій, нових технологій та підтримку прикладних технологічних досліджень; сприяння розвитку сільської місцевості, зокрема створення фінансових інструментів для фермерів та сільських підприємців; розвиток управлінської спроможності органів місцевого самоврядування [12].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

З метою створення в Україні гнучкої та стійкої системи інституційного забезпечення регіонального розвитку, враховуючи досвід європейських країн, необхідно реалізувати ряд заходів:

— окреслити чітку ієрархію та законодавчо визначити статус регіонів відповідно до норм європейського міжнародного права;

— завершити формування ієрархічної системи органів регіонального самоврядування відповідно до оновленої системи адміністративно-територіального устрою країни з урахуванням специфіки кожного окремого регіону країни. Адже, як випливає з аналізу закордонного досвіду, саме органи місцевого самоврядування, як повноцінні представники населення регіону, зазвичай виступають ініціатором, рушієм та координатором заходів регіонального розвитку, являючись їх кінцевим споживачем;

— виробити власні механізми функціонування публічно-владних інститутів на місцевому і регіональному рівнях;

— розробити дієві механізми контролю за їх діяльністю.

Вважаємо, що АРР повинні стати центром управління стратегічним розвитком регіону, майданчиком, який дозволить прозоро і системно працювати над розкриттям у кожному регіоні власного соціально-економічного потенціалу і використання усіх наявних засобів для цього — людського капіталу; фінансових інструментів (наприклад, кошти Державного фонду регіонального розвитку, обласного бюджету, донорів, кредитних ресурсів); внутрішніх та іноземних інвестицій тощо. Окрім того, діяльність агенцій регіонального розвитку має стати поштовхом до активізації міжрегіональної співпраці, економічної взаємодії, розроблення та реалізації спільних міжрегіональних проєктів. Для реалізації зазначеного доречно внести відповідні зміни до Закону

України "Про засади державної регіональної політики" та Типового положення про агенції регіонального розвитку (зокрема, щодо розширення можливостей агенцій регіонального розвитку з надання платних послуг для формування власних бюджетів розвитку).

З огляду на аналіз досвіду закордонних інституцій регіонального розвитку, більшість яких продемонстрували успішні результати лише за широкого залучення до процесу місцевого економічного розвитку ЄС та інших організацій-донорів, вважаємо за доцільне запровадити практику більш широкого залучення інституцій Європейського Союзу в процеси регіонального розвитку України, як у якості фінансових донорів, так і у якості носіїв кращих практик, вивчення та запровадження яких дозволить уникнути помилок країн, що вже пройшли аналогічні етапи розвитку. Це і складає основу для подальших досліджень.

Література:

1. Агенція регіонального розвитку у Вінницькій області: офіційна вебсторінка. URL: <https://ardvin.org.ua/> (дата звернення: 14.06.2021).

2. Асоціація агенцій регіонального розвитку України (National Association Of Regional Development Agencies): вебсайт. URL: <http://www.narda.org.ua/> (дата звернення: 14.06.2021).

3. Гінкул А. Створення Агенцій регіонального розвитку. Local Development and Reforms Center. URL: <https://www.slideshare.net/regionnetua/ss-61454239>

4. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку: навч. посіб. / Мамонова Валентина та ін. Проєкт "Місцевий економічний розвиток міст України". Київ: Центр громад. експертизи, 2013. 176 с.

5. Жуковська Ю., Марковець О. Агенції місцевого економічного розвитку як елемент електронної демократії. Information, Communication, Society (ICS-2017): Матеріали 6-ої Міжнародної наукової конференції ІКС-2017, 18—20 травня 2017 року, Україна, Славське. 2017. С. 278 — 279. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/38416/1/135_278-279.pdf

6. Звіт про результати діяльності Агенцій регіонального розвитку у 2020 році. Міністерство розвитку територій та громад України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/institutsiynе-zabezpechennya-regionalnogo-rozvitku/agentsiyi-regionalnogo-rozvitku/zvit-pro-rezultaty-diyalnosti-agenczij-regionalnogo-rozvytku-u-2020-roczii/> (дата звернення: 14.06.2021).

7. Міністерство розвитку громад та територій України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.minregion.gov.ua/> (дата звернення: 14.06.2021).

8. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лют. 2015 р. № 156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19> (дата звернення: 14.06.2021).

9. Про затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку: Постанова КМУ від 11 лютого 2016 р. № 258. URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/248941325> (дата звернення: 14.06.2021).

10. Про реалізацію експериментального проєкту щодо утворення та забезпечення функціонування ус-

танови "Агенція регіонального розвитку "Офіс євроінтеграції" Херсонської області": Розпорядження КМУ від 20 листопада 2019 р. № 1100 (втратило чинність на підставі Розпорядження КМУ № 1300-р від 21.10.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 14.06.2021).

11. Про реалізацію експериментального проєкту щодо утворення та забезпечення функціонування установ "Агенція регіонального розвитку "Офіс євроінтеграції": Розпорядження КМУ від 21 жовтня 2020 р. № 1300-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1300-2020-%D1%80#n13> (дата звернення: 14.06.2021).

12. Проблеми становлення агенцій регіонального розвитку в Україні: Аналітична записка. 2018. URL: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/Analytical_Note_on_RDAs_April_2018.docx

13. Ткачук А. Як уникнути помилок при створенні агенцій регіонального розвитку: коментар, відео. 13.05.2016. Інститут громадянського суспільства: вебсайт. URL: <https://www.csi.org.ua/news/7627-2/> (дата звернення: 14.06.2021).

14. Удод Є. Агенції місцевого розвитку як дієва форма співробітництва місцевої та регіональної влади задля розвитку та підтримки децентралізації Управління інноваційним розвитком території: матеріали наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 30 жовт. — 30 листоп. 2015 р. / за заг. ред. Ю. П. Шарова. — Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2015. С. 260 — 262. URL: http://www.dbuapa.dp.ua/konf/konf_dridu/2015_11_30_mater_mup_.pdf

15. Development Agency. EURADA: website. URL: <https://www.eurada.org/rdas-overview/awards> (Accessed: 15.06.2021).

16. Regional Policy. European Commission: official website. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/ (Accessed: 15.06.2021).

References:

1. The official webpage of Agency for Regional Development in Vinnytsia oblast (2021), available at: <https://ardvin.org.ua/> (Accessed 14 June 2021).

2. The websait of National Association Of Regional Development Agencies (2004), available at: <http://www.narda.org.ua/> (Accessed 14 June 2021).

3. Hinkul, A. (2016), "Establishment of Regional Development Agencies", Local Development and Reforms Center, available at: <https://www.slideshare.net/regionnetua/ss-61454239> (Accessed 14 June 2021).

4. Mamonova, V. Baldych, N. and Hrynychuk, N. (2013), Dzherela ta mekhanizmy finansuvannia mistsevoho ekonomichnoho rozvytku [Sources and mechanisms of financing local economic development], Tsentr hromad. ekspertyzy, Kyiv, Ukraine.

5. Zhukovska, Yu. (2017), "Local economic development agencies as an element of e-democracy", Information, Communication, Society [ICS-2017], Slavske, Ukraine, pp. 278—279, available at: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/38416/1/135_278-279.pdf (Accessed 14 June 2021).

6. Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine (2021), "Report on the results of the

Regional Development Agencies in 2020", available at: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/institutsiynе-zabezpechennya-regionalnogo-rozvitku/agentsiyi-regionalnogo-rozvitku/zvit-pro-rezultaty-diyalnosti-agenczij-regionalnogo-rozvytku-u-2020-roczy/> (Accessed 14 June 2021).

7. The official site of Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine (2021), available at: <https://www.minregion.gov.ua/> (Accessed 14 June 2021).

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On the principles of state regional policy", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19?lang=uk#Text> (Accessed 14 June 2021).

9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), Resolution "On approval of the Standard Regulations on the Regional Development Agency", available at: <https://www.kmu.gov.ua/pras/248941325> (Accessed 14 June 2021).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), Order "About realization of the experimental project concerning formation and maintenance of functioning of establishment "Regional Development Agency "Office of European integration" of the Kherson oblast", available at <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-2019-%D1%80#Text> (Accessed 14 June 2021).

11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Order "About realization of the experimental project concerning formation and maintenance of functioning of establishment "Regional Development Agency "Office of European integration", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1300-2020-%D1%80#n13> (Accessed 14 June 2021).

12. Regional Development in Policy and Action in Ukraine Team, U-LEAD with Europe Programme (2018), "Analytical note "Problems of formation of regional development agencies in Ukraine", available at: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/Analytical_Note_on_RDAs_April_2018.docx (Accessed 14 June 2021).

13. Tkachuk, A. (2016), "How to avoid mistakes when creating regional development agencies: koment, video", Civil Society Institute, available at: <https://www.csi.org.ua/news/7627-2/> (Accessed 14 June 2021).

14. Udod, Ye. (2015), "Local development agencies as an effective form of cooperation between local and regional authorities to develop and support decentralization", Materialy naukovopraktychnoi konferentsii. Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom terytorii [Materials of the scientific-practical conference. Management of innovative development of the territory], DRIPA NAPA, Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 260—262, available at: http://www.dbuapa.dp.ua/konf/konf_dridu/2015_11_30_mater_mup_.pdf (Accessed 14 June 2021).

15. The website of Development Agency. EURADA (2021), available at: <https://www.eurada.org/rdas-overview/awards> (Accessed 15 June 2021).

16. The official website of Regional Policy. European Commission (2021), available at: https://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/ (Accessed 15 June 2021).
Стаття надійшла до редакції 08.07.2021 р.